

litico-militar declarava una treva que passat el temps resultaria definitiva. En el document de dissolució, els polimilis exposaven que “ha arribat un d'aquests moments en els quals l'acció armada ha de replegar-se i deixar pas a d'altres vies per a la resolució dels problemes puntuals”. Més endavant es van fer públics els contactes entre Euskadiko Ezkerra i el govern espanyol per resoldre la situació dels presos d'aquesta organització. Per la seva banda, ETA militar es va refermar en la validesa de la lluita armada.

138 En les legislatives de 1982, Herri Batasuna va presentar candidatures que incloïen reclusos preventius d'ETA i també a coneguts represaliats de l'època franquista. S'intentava enllaçar la dictadura amb la nova democràcia i demostrar així que res no havia canviat, que la repressió contra els bascos continuava malgrat les reformes polítiques. Tres anys més tard, el 1985, la coalició independentista va ser finalment legalitzada a Espanya, després d'una llarga lluita judicial. La majoria absoluta del PSOE de Felipe González i el reconeixement internacional de la democràcia espanyola no van alterar l'estratègia de l'Esquerra Abertzale. L'enfrontament amb l'Estat es mantenia. L'objectiu continuava sent el mateix: forçar una negociació política que resolgués definitivament el problema basc.

“Euskadi i Catalunya tenen Estatut d'Autonomia gràcies a l'Esquerra Abertzale”

Entrevista José Luis Elkoro

José Luis Elkoro. Elgeta (Gipúscoa), 1935. Dirigent històric d'Herri Batasuna i promotor de l'Assemblea d'alcaldes bascos. Va ser batlle de Bergara i també parlamentari foral, autonòmic i senador. Aquest empresari, que gaudeix d'un gran prestigi i autoritat dins el moviment independentista basc, va actuar com a mitjancer entre ETA i el govern espanyol en diverses ocasions. Processat en el macro-sumari 18/98 sota l'acusació de pertinença a banda armada –per haver presidit l'empresa editora del clausurat diari Egin–, fou condemnat a 8 anys de presó. Per raons de salut va quedar en llibertat.

Què va ser el Moviment dels alcaldes?

Durant la dictadura el poble vivia absolutament d'esquena als ajuntaments. En contra de l'opinió de molta gent, que no volia participar en les institucions franquistes, un grup de persones de la vall de Deba vam decidir entrar-hi i canviar determinades coses d'aquests consistoris. I al 1976, aprofitant-me d'una llei franquista, em vaig convertir en alcalde.

I què van aconseguir?

Legalitzar la ikurrinya a la Comunitat Autònoma Basca i a Navarra, i organitzar la trobada de Bergara, la primera manifestació abertzale després de la dictadura. Més enllà del Moviment, vaig adoptar la mateixa línia que l'Esquerra Abertzale, de la qual ja en formava part, i vam rebutjar l'Estatut d'Autonomia perquè no contemplava les nostres reivindicacions. Volíem l'Estatut de Lizarra de 1931, un Estatut que havia de ser elaborat pels ajuntaments.

139

El Moviment dels alcaldes va influir en l'evolució posterior de l'Esquerra Abertzale?

Com a punt de partida estàvem al marge dels partits polítics. En part perquè no érem legals. En el Moviment dels alcaldes hi havia gent de dretes i d'esquerres, això sí, tots abertzales. Durant i després de la Transició cadascú va escollir l'opció ideològica que va creure convenient. Ara bé, mentre el PNB ha trepitjat moquetes, els independentistes hem trepitjat presons. Reivindicàvem eleccions lliures i democràtiques. Per aquesta raó, en les primeres eleccions municipals, les de 1979, vam deixar d'actuar com a moviment.

Va ser un dels protagonistes de la Transició.

La Transició va ser molt dura, amb molta repressió als carrers. D'aquells anys recordo especialment la manifestació de Las Palomas de Bilbao, on el PNB va donar suport a l'Estatut i això significà la divisió dels abertzales. El PNB va traïr l'esperit de Bergara i el consens de Txiberta.

També va participar en les converses de Txiberta. Per què se'n va desmarcar el PNB?

Al·legava que com les competències estaven a Madrid, s'havia de participar en les eleccions. Però el pacte de Txiberta establia que no acudiríem a les urnes si no es complien els mínims pactats. I aquests mínims no s'havien complert. Però el cert és que el PSOE va entabanar el PNB: li va prometre per escrit que si es presentava a les eleccions espanyoles i les guanyava el partit socialista, es reconeixeria el dret d'autodeterminació i Navarra seria incorporada als territoris bascos. El PSOE va vèncer al 1982, i llavors li va dir al PNB que d'allò promès, res de res.

140

Com és el militant de l'Esquerra Abertzale?

Els bascos estem molt arrelats a la nostra terra i això es tradueix en un esperit independentista. Som amants i defensors del nostre país pels nombrosos intents d'invasió que hem sofert durant segles. Aquesta cultura de resistència i defensa s'ha heretat i consolidat al llarg dels anys. La història del País Basc és de defensa, no som un poble atacant, només defensem la nostra terra i això té una traducció política en l'Esquerra Abertzale actual. El militant abertzale és patriota, generós i compromès. El millor de l'Esquerra Abertzale és el seu sentiment de solidaritat.

Per què existeix ETA?

Perquè no es reconeix als bascos la possibilitat de decidir el seu futur.

Sent empresari, pot combinar la qüestió social amb la nacional?

L'Esquerra Abertzale va avançant i al llarg del trajecte s'han d'anar fent esses, que són necessàries per seguir endavant, pel camí principal. Sóc capitalista, tinc una empresa i uns treballadors, però ideològicament em considero socialista.

A l'Esquerra Abertzale, què hi predominen, els socialistes o els nacionalistes?

Els socialistes en són els més nombrosos. Amb tot, s'ha de tenir clar que el socialisme ha evolucionat molt i que no és el mateix d'abans.

Què entén per independència política?

En el context actual, la independència s'ha de relativitzar. La gent pensa que volem marxar qui sap on. Nosaltres el que volem és la capacitat de decidir i, evidentment, tindríem relacions normals amb l'Estat espanyol, França i amb d'altres països.

Quin ha sigut el principal mèrit del Moviment d'Alliberament Nacional Basc?

L'existència de l'Esquerra Abertzale va ser determinant perquè Madrid acceptés els Estatuts d'Autonomia per a bascos i catalans durant la Transició. Sense l'existència d'ETA i dels moviments populars bascos, a hores d'ara, estaríem funcionant amb simples descentralitzacions administratives millorades respecte els governs civils de l'època franquista.

141

I la principal autocrítica?

L'Esquerra Abertzale ha fet un llarg recorregut ple de dificultats i de repressió que, en moltes ocasions, ha obligat a improvisar. I encara que s'han comès errors, més de forma que de fons, no ens hem desviat massa de la línia mantinguda.

Recorda algun moment especialment dur?

Els temps del Pacte d'Ajuria Enea, quan ens van posar fora de circulació social i ens van prohibir, fins i tot, l'accés als mitjans de comunicació. Però vam tenir la capacitat de superar aquell moment, com també l'hem tinguda en altres períodes. A nivell més personal, el patiment de l'Esquerra Abertzale és bestial. Jo mateix tinc un fill a la presó, a Almeria, i el meu altre fill està fent 24 hores de viatge per estar 40 minuts amb el seu germà. La gent de l'Esquerra Abertzale conviu sempre amb el sofriment.

I paga la pena?

Sí, sens dubte. No me'n penedeixo de res del que he fet i pel que he lluitat. ■